

SZEMLE

KÁDÁR JÁNOS

BÉKE, FÜGGETLENSÉG, HONVÉDELEM

Beszédek és cikkek 1957—1985

(*Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1985. 348 o.*)

Az utóbbi években tárcaszintű kutatási főirányként kiemelkedő szerepet játszik hazai hadtörténelmi kutatásunkban a Magyar Néphadsereg történetének komplex feldolgozása. Nagy segítséget nyújt most ehhez a Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó vállalkozása: a felszabadulás 40. évében és a munkáshatalom megvédésének 30. évfordulójára készülődés jegyében megjelentetett kötet.

A válogatás a Magyar Szocialista Munkáspárt első, majd főtítkárának azokra az írásaira és beszédeire terjed ki, amelyekben a néphatalom és a szocialista közösség védelmével, a béke megővésével és fenntartásával, vagyis a szocialista honvédelem kérdéseivel foglalkozott. A szigorú kronológiai rendben közzétett válogatott tematikus anyag szilárd irányvonalat jelent az MSZMP honvédelmi politikájának, a Magyar Népköztársaság fegyveres erői és testületei fejlődésének tanulmányozásához. Logikai egységet alkotva domborodik ki a nemzeti érdek és az internacionalista elkötelezettség egyidejű és következetes érvényesítésével megvalósított politika állandósága, valamint a konkrét feladatokból fakadóan a honvédelmi tevékenység folyamatos továbbfejlődése és állandó megújulása.

A mondanivaló tudatosan választott keretét látjuk abban, hogy az első közölt anyag Kádár Jánosnak az MSZMP csepeli aktívaértkezetlén 1957 januárjában elhangzott felszólalása, míg az utolsó az MSZMP főtítkárának a csepeli választási nagygyűlésen 1985 júniusában elmondott beszéde. Az ipari munkásság egyik hazai központjában 1957 elején még erre a kemény hangú figyelmeztetésre volt szükség: „A megtévedt embereket felvilágosítjuk, de aki fegyvert emel a népi hatalomra, annak kezéből kiütjük a fegyvert, aki összeesküvést sző államunk ellen, az a proletárdiktatúra fegyverével találja szemben magát.” (11. o.)

1985 derekán viszont már a következő gondolat kaphatott hangsúlyt: „A szocialista nemzeti összefogás egyik eredménye, hogy a társadalmilag aktív emberek jobban megismerték egymást a közös küzdelemben, a közös vállalkozásokban jobban összeforrtunk, közelebb kerülünk egymáshoz. Ez végső soron azt jelenti, hogy különböző világnézetű emberek, párttagok, pártonkívüliek, fizikai dolgozók, értelmiségiek foghatnak össze az egész népünk érdekeit szolgáló közös és nemes célokért.” (331. o.)

A két pólus között helyezkednek el az elmúlt közel harminc év sorsfordulóin nyilvánosságot kapott alapvető gondolatok a szocialista honvédelemmel kapcsolatosan. Az 1957. május elsejei beszédben még a visszatekintés volt a meghatározó: „Emlékeznünk kell azokra a pártharcosokra, állanvédelmiekre, honvédekre, rendőrökre, karhatalmiakra, akik hitükhöz, esküjükhöz híven harcoltak és meghaltak a szocialista forradalom, a nemzeti függetlenség, a Magyar Népköztársaság ügyéért. Emlékeznünk kell azokra a szovjet munkásokra, parasztokra, értelmiségiekre, hivatásos katonákra, akik segítségünkre siettek a harcban, segítettek megvédeni népi demokratikus rendünket, független hazánkat, békénket.” (16. o.) Az MSZMP 1957 júniusi országos értekezletén pedig ez a gondolat kapott erőteljes hangsúlyt: „A jelenlegi közbiztonságnak és rendnek s az állam fegyveres erejének nagyon fontos tényezője a munkásőrség.” (68. o.)

Az MSZMP 1958 áprilisi katonai konferenciáján, miután a Magyar Néphadsereg konszolidálása befejeződött, nyilvánosan leszögezte a párt első titkára: „Szeretném aláhúzni, hogy a párt Központi Bizottsága teljes mértékben bízik a néphadseregben, támaszkodik a néphadsereg vezetőire és katonatömegeire.” (83. o.)

A Magyar Néphadsereg 1961 októberi párt-

aktíva-értelmezésén, bonyolult nemzetközi helyzetben, őszintén fogalmazta meg Kádár János: „Mi azért fokozzuk hadseregünk ütőképességét és akarjuk a szükséges harcckésziséget elérni, mert meggyőződésünk szerint ez elengedhetetlen ahhoz, hogy a Nyugat ne merjen háborút kezdeni. Nincs itt semmiféle ellentmondás. Mi a békét védjük, és azért kell nekünk harcckész állapotban levő hadsereg, mert csak így lehet a békét megvédeni.” (114. o.)

Az átfegyverzés és átszervezés lezárását követően 1966 szeptemberében a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián az MSZMP első titkára kijelentette: „Hadseregünk az ismert nehézségek és akadályok leküzdése után teljesen újjászerveződött, teljes mértékben felzárkózott a testvéri országok hadseregeihez, és elismert, teljes értékű részét képezi annak az erőnek, amely korunkban a békéért harcoló népek legfőbb támasza. Néphadseregünk tevékenységét, tisztikarunk gondolkodásmódját és szellemét a marxista—leninista tudományos elmélet, a szocialista hadtudomány uralja. Szervezetében és fegyverzetében is korszerű. A kor legfontosabb és leghaladóbb eszméit és céljait, a szocializmust és a népek békéjét szolgálja. Ezért bátran mondhatjuk, hogy néphadseregünk minden tekintetben forradalmi hadsereg, a nép forradalmi hadserege.” (128. o.) A történelmi igazságnak megfelelően az előadó azonnal hozzátette ehhez: „Meg kell mondani azt is, hogy ebben nem csekély érdemük van a szovjet elvtársaknak, a Szovjet Hadsereg tábornokainak és tisztjeinek, akiknek támogatását a nagy munkában minden tekintetben élveztük.” (129. o.)

A honvédelmi politikában megvalósítandó előrelépés szükségességével kapcsolatban Kádár János az MSZMP Néphadseregi Bizottságának 1968 februári ülésén a következőket mondta: „A további haladás alapfeltétele egyrészt, hogy a honvédelmi munkában és a néphadseregben belül szilárdan és megfelelően érvényesüljön a párt vezető szerepe; másrészt a néphadseregben dolgozó kommunistáknak a tömegekkel — ez esetben a katonatömegekre is gondolok — a legszorosabban összefogva és azokra a legnagyobb mértékben támaszkodva

kell végrehajtaniuk feladataikat. Végül: eredményes munkánk záloga az internacionalista együttműködés szövetségeseinkkel, elsősorban a Szovjetunióval és a Szovjet Hadsereggel.” (153. o.)

Az 1976 szeptemberi pápai katonai aktívaülésen arról biztosította az MSZMP elsőtitkára néphadseregünk személyi állományát, hogy „Népünk áldozatkészségéből a Központi Bizottság és a kormány eddig is biztosította s a jövőben is biztosítani fogja a hadseregünk megfelelő színvonalához szükséges eszközöket. A hadseregben dolgozó kommunisták, tisztek, parancsnokok, tiszthelyettesek és sor-katonák valamennyien biztosak lehetnek abban, hogy mindenkor megkapják azt a politikai, erkölcsi és anyagi támogatást, ami nélkülözhetetlen eredményes munkájukhoz.” (205. o.) Ezért szögezhetette le Kádár János egy újabb hadseregépítő szakaszt követően a Magyar Néphadsereg 1981 márciusi parancsnoki értekezetén: „A Magyar Néphadsereg jól szervezett, szilárd és a korunk színvonalán álló hadsereg.” (292. o.)

A napi politikai megnyilatkozásokban bizonyos kérdések ritkábban kerülnek szóba. Az MSZMP főtitkára 1985 júniusi választási beszédében is őszintén kimondta: „Nem sokat beszélünk a Magyar Néphadsereg, a Belügyminisztérium, a határőrség, a munkásőrség és az igazságszolgáltatási szervek tevékenységéről, de azért mindenki tudja, hogy mit köszönhetünk az ő tisztességes munkájuknak.” (326. o.)

A pártban immár közel harminc év óta a legfelelősebb poszton tevékenykedő Kádár Jánosnak a szocialista honvédelemmel kapcsolatos megnyilatkozásai rendkívül figyelemre méltóak. Biztos irányvonalat jelentenek a néphatalom és a szocialista közösség védelmét, a béke megóvását és fenntartását célzó elvi politika és gyakorlati ténykedés megítélésében; alapvető segítséget nyújtanak a Magyar Néphadsereg és a társ fegyveres erők és testületek történetével foglalkozó hadtörténészek számára.

Zachar József